

Ny bok om Nepal

En under 2014 utgiven bok är *Battles of the New Republic: A Contemporary History of Nepal* av journalisten Prashant Jha (London: C. Hurst & Co. (Publishers) Ltd., 358 s.). Han beskriver i prologen boken som ett försök att undersöka de underliggande processerna bakom landets politiska transition. Här nämns bl.a. de folkliga protesterna i april 2006 som ledde till ett slut på den siste kungen Gyanendras (2001-2008) envælde. Sedan den 240 år gamla monarkin avskaffades 2008 har politiken präglats av instabilitet som bl.a. inneburit regeringsskiften var nionde månad. Flerpartialliansen, som bidrog till att monarkin avvecklades och demokratin återinfördes, splittrades sedan till nackdel för den politiska utvecklingen.

Fokus på Baburam Bhattarai

Boken är indelad i fyra delar: Politics of Gradual Revolution, Politics of Partial Sovereignty, Politics of Inclusive Nationalism och Politics of Shanti-Sambidhan (fred och konstitution). I del ett förklaras först hur monarkin avskaffades, bl.a. därför att de flesta nepaleser var för ett avskaffande. Framställningen byggs upp kring Baburam Bhattarai som 1954 föddes i en bondefamilj. Han uppnådde mycket goda studieresultat och fortsatte sina studier i Kathmandu, där han utvecklade en stark antipati mot den diktatoriska monarkin. År 1972 började han studera i Indien, där han doktorerade i regional utveckling men också kom att influeras av marxismen. Vedermodorna som nepalesiska arbetare i Indien led under fick honom att undra hur Nepal skulle kunna komma över sina problem, däribland att skapa arbetstillfällen. Bhattarai grundade All India Nepalese Students' Association som blev början till hans politiska karriär och han gick med i Nepals kommunistparti (Masal).

Efter hemkomsten i mitten av 1980-talet började Bhattarai arbeta med stadsplanering. Han drogs in i den radikala kommunistiska fraktionen Mashal, i vilken hans senare bundsförvant agronomen Pushpa Kamal Dahal – mera känd som Prachanda – ingick. Mashal förespråkade omedelbar revolution. Politiska protester under 1990 ledde till att kung Birendra (1972-2001) hävde förbudet mot politiska partier, varefter en ny författning skrevs och parlamentsval hölls 1991. Både Bhattarai och Prachanda misstrodde författningen. De bara väntade på det rätta tillfället att iscensätta en väpnad revolt under en tid då demokratin fungerade illa och regeringarna avlöste varandra. Eftersom kommunistpartiet splittrades p.g.a. frågan om när revolten skulle inledas bildades Nepals kommunistparti (maoisterna).

Bhattarai skrev 1996 ett dokument riktat till premiärminister Sher Bahadur Deuba med 40 krav, däribland att de kungliga privilegierna skulle avskaffas och att folkligt valda representanter skulle skriva en ny författning. Samma år inledde maoisterna sin väpnade revolt i syfte att etablera "folkets nya demokrati" genom att eliminera den rådande socio-ekonomiska strukturen. Bhattarai var ideologen bakom maoisternas program medan Prachanda var den mästertlige taktikern i en framgångsrik symbios. Maoisterna gynnades av bl.a. topografin. Tack vare det undermåliga politiska systemet drog de till sig anhängare och regeringsarmén förmådde ej krossa upproret. Vapenvilorna som ingicks 2001 och 2003 höll inte och många övergrepp begicks. Inbördeskriget upphörde 2006 genom att ett fredsavtal undertecknades.

Kontroversiellt avskedande av arméchefen 2009

I del två skildras först hur premiärminister Prachanda 2008-2009 brottades med problemet att integrera maoist- och regeringsarméerna som var bittra fiender. Dragkampen kulminerade i att Prachanda i maj 2009 avskedade arméchefen, men president Ram Baran Yadav satte genast stopp för detta. De hade båda överskridit sina maktbefogenheter. Indien spelade här en viktig roll genom att ha uppmanat presidenten att blockera avskedandet och sedan övertala stödpartierna att dra tillbaka sina stöd till maoisterna vilka därför snart hamnade i minoritetsställning. Följande dag avgick Prachanda. Författaren beskriver i detalj kontroverserna i maj 2009 genom att både behandla Indiens betydelsefulla roll och inkludera viktiga händelser som t.ex. att kung Gyanendra år 2005 införde enväldigt styre. Den konstituerande församlingen misslyckades med att utarbeta en ny författning så mandatet från 2008 år 2010 förlängdes med ett år.

Madhesi – de diskriminerade

Författaren skriver i del tre om sin skolgång i en indisk skola i Kathmandu och bruket av hindi där. Eftersom han själv är från en övre medelklassfamilj utsattes han bara för glåpor och kunde studera i Indien. Flera miljoner nepaleser benämnda *Madhesis* har dock systematiskt diskriminerats alltsedan kung Mahendra (1955-1972) genom en kupp 1960 avskedade regeringen som tillträdde efter att parlamentsval hade hållits 1959. Kung Mahendras uppfattning var att kungapalatset var landets enda maktcentrum. I hans exkluderande nationalism var folkgrupper som ej kunde nepali Madhesis. När en övergångskonstitution lades fram i januari 2007 blev Madhesis identitet en huvudfråga. En lärare brände en kopia av författningen. Några dagar senare dödades en demonstrant i Tarai, vilket utlöste starka protester där. Författningen var vag om federalism samtidigt som Madhesis var starkt förbittrade över statens diskriminerande politik. Baburam Bhattarai myntade termen "intern kolonialism" om läget i Tarai. I februari 2007 utlovade premiärministern att Madhesis krav skulle tillgodoses i en författningsrevidering. Motsättningarna mellan Madhesis och maoisterna i Tarai ledde fram till den s.k. Gaur-massakern den 21 mars 2007 med 42 dödsoffer.

Eftersom Madhesis situation nu hade blivit en nationell fråga lade regeringen i februari 2008 fram en åttapunktsöverenskommelse. Den innehöll bl.a. åtaganden om en autonom stat för Madhesis, garantier för parlamentsplatser, martyrförklaringar av dem som dött i kampen och revidering av vallagarna så att Madhesis partier endast skulle representera Tarai, men protesterna fortsatte under året om än i mindre skala än tidigare. Under 2008 hölls parlamentsval, varefter parlamentet efter många turer valde Ram Baran Yadav till president med enligt interimskonstitutionen ceremoniell makt. Han var läkare och tidigare ledare för Madhesis inom Nepals kongressparti. För Madhesis var det en källa till stolthet att en bondeson nu ersatte Shah-dynastin, något som skulle kunna öppna möjligheter för deras politiska deltagande. Mordet 2009 på journalisten Uma Singh, som arbetade för Madhesis rättigheter, var ett svårt bakslag. Framst p.g.a. politiska motsättningar splittrades under 2009 Madhesis Janadhikar Forum, varefter en nybildad fraktion började samarbeta med maoisterna. Med stöd från Madhesis blev Baburam Bhattarai ny premiärminister i augusti 2011.

Svår arméintegration och ofullbordad konstitution

I del 4 beskrivs integrationen av maoistarmén med kungliga Nepals armé som ingick i fredsavtalet från 2006 men löstes först 2011. Färre än 1,500 av 19,602 soldater ur maoistarmén integrerades i Nepals armé. De övriga valde att ta emot 7,000-9,000 dollar från regeringen. Trots förlängningen av den konstituerande församlingen till 2011 och val till en ny församling 2013 hade förra året ingen ny författning skrivits p.g.a. skarpa motsättningar mellan partierna om identitetsbaserad federalism och regeringsform. Federalism skulle kunna stärka Madhesis ställning i samhället, men konservativa partier fruktade att federalism skulle kunna leda till en fragmentisering av Nepal, vara ekonomiskt irrationell och administrativt komplicerad. Regeringsformsfrågan gällde maktfördelningen mellan presidenten och premiärministern samt valsystemet. Nepal var nu mer splittrat än någonsin tidigare.

Genom att boken i hög grad belyser den betydelsefulla roll som Baburam Bhattarai och Prachanda har spelat i Nepals politiska utveckling fördjupar den förståelsen för hur politiken fungerat. Förträffligt är att den behandlar allmänt mindre kända sidor av nepalesisk politik såsom förhållandena för Madhesis. Utmärkt är att den innehåller en karta, en uppräknig av bokens 16 foton med förklaringar, en kronologi för 1951-2014 och ett index. Boken saknar helt fotnoter, men författaren refererar till flera intervjuer som han har gjort och många har hjälpt honom i arbetet. De många uppgifterna om allmänt kända händelser motsvarar vad man finner i andra verk, men intervjuerna kompletterar väl dessa uppgifter. Jag bedömer därför underlägget som trovärdigt. Den enda bristen är att en litteraturlista, som hade gjort det möjligt att få reda på vilket annat material än intervjuer som författaren har använt, saknas. Jag vill varmt rekommendera boken som finns att låna på Anna Lindh-biblioteket.

Gabriel Jonsson